

Verschillen gemeentelijke tarieven: reden tot zorg?

De media rapporteren jaarlijks naar aanleiding van onderzoek door de Vereniging Eigen Huis (VEH) dat de bouwleges in de ene gemeente veel hoger zijn dan in de andere. Volgens de VEH zijn dergelijke verschillen onacceptabel, en moeten er maximumtarieven komen. Het beeld dat gemeentelijke tarieven zoveel verschillen, wordt vooral gevoed door de aandacht te richten op de hoogste en de laagste bedragen. Bij vergelijking van alle gemeenten vallen die verschillen wel mee. Dit blijkt uit de recent verschenen Atlas van de lokale lasten 2011 van onderzoeksinstituut COELO. Deze atlas geeft een overzicht van de ontwikkeling van de belangrijkste woonlasten en enkele andere tarieven, waaronder die voor de leges voor een omgevingsvergunning.

M.A. Allers en C. Hoeben Onderzoeksinstituut COELO

Om te bouwen of verbouwen is vaak een omgevingsvergunning nodig. In de meeste gevallen worden deze verstrekt door de gemeente. Gemeenten vragen een vergoeding in de vorm van leges. De hoogte van de te betalen leges is vaak afhankelijk van de bouwsom. Een klein aantal gemeenten hanteert een andere grondslag, zoals de inhoud van het bouwobject of de oppervlakte.

We hebben gemeenten gevraagd welke bedragen in 2011 voor een omgevingsvergunning worden betaald bij de volgende

bouwsommen: 10.000 euro (bijvoorbeeld een dakkapel), 45.000 euro (bijvoorbeeld een uitbouw) en 140.000 euro (nieuwbouw woning). Alle bedragen zijn exclusief btw. De hoogste en de laagste tarieven liggen inderdaad ver uit elkaar. Maar uit ons onderzoek blijkt dat de verschillen tussen gemeenten veel kleiner zijn wanneer over de hele linie wordt gekeken. Op de kaart is bijvoorbeeld weergegeven hoe hoog de bedragen voor een vergunningsplichtige dakkapel van 10.000 euro zijn. In de figuur onder de kaart worden alle bedragen van

laag naar hoog weergegeven. De bedragen voor een dakkapel liggen in 71 procent van de gemeenten tussen 200 en 400 euro. De laagste en hoogste bedragen liggen met 36 euro in Leiden en 841 euro in Lopik veel verder uit elkaar. Ook de bedragen voor grotere projecten liggen veel dichterbij elkaar dan de uiterste waarden doen vermoeden. Voor een uitbouw van een woning van 45.000 euro wordt minimaal 162 euro gevraagd (in Lansingerland) en maximaal 2.400 euro (in Buren). In 88 procent van de gemeenten

Belastingen

Tabel 1 Tarievenoverzicht gemeenten 2011

	Tarief in euro's of procenten			Verandering t.o.v. 2010		
	Laagste	Gemiddelde ^a	Hoogste	Laagste	Mutatie van Gemiddelde	Hoogste
Gemeenten						
Ozb woning (eigenaar) ^b	0,0412%	0,0992%	0,1916%	-37%	2,0%	33%
Ozb niet-woning (eig.+gebr.) ^b	0,0761%	0,3408%	0,7192%	-36%	1,9%	104%
Reinigingsheffing ^c	24	269	400	-41%	-0,5%	42%
Rioolheffing ^c	44	172	469	-42%	3,9%	35%
Woonlasten ^{ce}	480	671	1.165	-24%	1,6%	21%
Overige belastingen						
Toeristenbelasting ^f	0,35 ^d	1,34	5,43	-74%	3,6%	200%
Hondenbelasting	25,00 ^e	58,01	117,70	-23%	1,6%	70%
Paspoort	38,00	51,75	52,12	-18%	2,3%	11%
Rijbewijs	23,35	42,31	65,50	-25%	1,3%	34%
Uittreksel GBA	0,00	8,75	16,50	-58%	6,6%	151%

a Gemiddelden zijn gewogen naar aantal inwoners. Nultarieven zijn meegerekend.

b De verandering ten opzichte van 2010 is gecorrigeerd voor de waardeverandering van de grondslag.

c Meerpersoonshuishouden.

d Wordt niet overal geheven.

e Het bedrag dat een meerpersoonshuishouden in een woning met gemiddelde waarde betaalt aan ozb, rioolheffing en reinigingsheffing, na aftrek van een eventuele heffingskorting.

f Hotelovernachting.

ligt het bedrag echter tussen 500 en 1.500 euro. Voor een nieuwbouwwoning van 140.000 euro betaal je in Kerkrade 446 euro en in Papendrecht 6.561 euro, terwijl in 73 procent van de gemeenten de leges in dit geval tussen 2.500 en 4.500 euro liggen.

Gemeentelijke woonlasten

Ook voor de gemeentelijke woonlasten (de ozb, de reinigingsheffing en de rioolheffing, minus een eventuele heffingskorting) geldt dat deze dicht bij elkaar liggen dan de uiterste waarden doen vermoeden. Gemiddeld betaalt een meerpersoonshuishouden dit jaar 667 euro aan gemeentelijke woonlasten.¹ Dit is 10 euro (1,6 procent) meer dan vorig jaar. De gemiddelde stijging van de woonlasten is daarmee lager dan de inflatie (naar verwachting 2,0 procent). Huishoudens in Zevenaar zijn met 480 euro het goedkoopst uit. In Blaricum zijn de woonlasten voor een meerpersoonshuishouden 1.165 euro. In 73 procent van de gemeenten ligt het bedrag tussen 550 euro en 750 euro. Hoe is de verdeling van de afzonderlijke heffingen?

Ozb

De ozb is de belangrijkste bron van inkomsten voor gemeenten. Het tarief voor eigenaren van woningen varieert van 0,0412 procent van de woz-waarde in Texel tot 0,1916 procent in Appingedam. Net als voor de leges voor de omgevingsvergunning geldt voor de ozb dat de uitersten verhullen dat de tarieven van de meeste gemeenten dicht bij elkaar liggen. In 69 procent van de gemeenten ligt het tarief tussen 0,0800 en 0,1200 procent. Het gemiddelde ozb-tarief voor eigenaren van woningen bedraagt 0,0992 procent. Gemiddeld betaalt een huishouden 230 euro aan ozb (uitgaande van de gemiddelde woz-waarde van woningen in 2011). Dat is 2,1 procent meer dan in 2010. In 69 procent van de gemeenten ligt de gemiddelde aanslag tussen 200 euro en 300 euro. De ozb-aanslag varieert van 111 euro in Texel tot 719 euro in Blaricum. Blaricum heeft geen uitzonderlijk hoog tarief, maar de huizen zijn er wel buitengewoon duur.

Rioolheffing

Van de gemeentelijke woonlasten is de stijging van de rioolheffing dit jaar opnieuw het sterkst. Met ingang van dit jaar kennen alle gemeenten een rioolheffing. In 2010 was er nog één gemeente, Terneuzen, die de kosten rondom riolering bekostigde uit de algemene middelen, maar ook deze gemeente kent vanaf 1 januari van dit jaar een rioolheffing voor huishoudens. Gemeenten kunnen zelf kiezen of zij de gebruiker van een woning, eigenaren van woningen of beide een aanslag opleggen. Het totale bedrag (eigenaar plus gebruiker) varieert voor een meerpersoonshuishouden van 44 euro in Goes tot 469 euro in Reeuwijk (dat sinds 2011 deel uitmaakt van de nieuwe gemeente Bodegraven-Reeuwijk). In 62 procent van de gemeenten ligt het bedrag tussen 150 euro en 250 euro. Gemiddeld betaalt een meerpersoonshuishouden 172 euro, 3,9 procent meer dan in 2010. Een eenpersoonshuishouden betaalt gemiddeld 13 euro minder.

Reinigingsheffing

De reinigingsheffing (afvalstoffenheffing of reinigingsrecht) kan een vast bedrag zijn, maar ook afhankelijk van de hoeveelheid afval (diftar). Het bedrag dat huishoudens in 2011 gemiddeld betalen is 0,5 procent lager dan in 2010 (269 euro). Omdat hier nog geen rekening is gehouden met inflatie (naar schatting 2,0 procent), is sprake van een opvallende daling. De stijging van de reinigingsheffing was de afgelopen jaren al beperkt. Voor tariefsdalingen zijn verschillende redenen. De tarieven kunnen bijvoorbeeld dalen omdat de gemeente een nieuw contract heeft afgesloten voor de verwerking van afval met gunstigere voorwaarden. Maar ook bij bestaande contracten blijken er soms voordelen te zijn: de afvalverwerker kan bijvoorbeeld lagere tarieven in rekening brengen, of de gemeente kan efficiënter zijn gaan werken.²

Voor zowel een- als meerpersoonshuishoudens is het tarief het laagst in de gemeente Eemshoek (12 euro voor een eenpersoonshuishouden en 24 euro voor een meerpersoonshuishouden) en het hoogst in Diemen, waar een eenpersoonshuishouden 347 euro betaalt en een meerpersoonshuishouden 400 euro. Ook voor de reinigingsheffing geldt dat veel gemeenten een tarief hebben dat een stuk

dichter bij het gemiddelde ligt dan de hoogste en laagste waarden doen vermoeden: in 77 procent van de gemeenten ligt het bedrag voor een meerpersoonshuishouden tussen 200 euro en 300 euro.

Variatie tussen gemeenten

De vermeende grote verschillen tussen tarieven wekken maatschappelijke weerstand op, meer nog dan de hoogte van de betrokken bedragen. Uit bovenstaande blijkt dat de betaalde bedragen vaak dicht bij elkaar liggen dan gedacht. Welke bedragen verschillen nu het meest? We kunnen dit zien door de variatiecoëfficiënt te berekenen. Deze coëfficiënt relateert de spreiding van de betaalde bedragen en tarieven aan het gemiddelde. Doordat de variatiecoëfficiënt aan het gemiddelde is gerelateerd, kan de spreiding van de kosten van een uittreksel uit de gemeentelijke basisadministratie (GBA), die gemiddeld 8,75 euro bedragen, toch worden vergeleken met de veel hogere kosten van een bouwvergunning voor een woning (gemiddeld 3.341 euro). In de figuur is de variatiecoëfficiënt weergegeven van een aantal gemeentelijke heffingen die zijn opgenomen in de Atlas van de lokale lasten. Het eerste dat opvalt, is de geringe spreiding van de kosten van een paspoort en een identiteitskaart. Dit hangt samen met

het bestaan van maximumtarieven. De meeste gemeenten hanteren tarieven die zeer dicht bij die maxima liggen. Ook voor de kosten van een rijbewijs is een maximumtarief in de maak. De figuur laat echter zien dat de spreiding van die kosten in vergelijking met die van andere heffingen niet uitzonderlijk groot is – eerder het tegendeel.

De tarieven van de toeristenbelasting variëren het meest.³ Hierbij moet wel worden bedacht dat het om kleine bedragen gaat. De variatie betreft hooguit enkele euro's per overnachting. Iets dergelijks geldt voor de kosten van een uittreksel uit de GBA. De variatie is relatief groot, maar het gaat om beperkte bedragen.

Van de woonlastenheffingen varieert de reinigingsheffing het meest; daarna komt de gemiddelde ozb-aanslag en de rioolheffing. Opgeteld tot de totale woonlasten is de variatie kleiner dan die van de afzonderlijke heffingen. Opvallend is dat tarieven voor eenpersoonshuishoudens meer variëren dan die voor meerpersoonshuishoudens.

Ten slotte blijkt uit de figuur dat de spreiding van de kosten voor een bouwvergunning niet uitzonderlijk groot zijn – vergelijkbaar met de spreiding van de tarieven van de reinigingsheffing en de hondenbelasting.⁴

Conclusie

Tariefverschillen tussen gemeenten lijken groot wanneer de hoogste en de laagste tarieven met elkaar worden vergeleken. Die uitersten maskeren echter vaak een verdeling die betrekkelijk vlak is. De kritiek spitst zich momenteel toe op de tarieven voor paspoorten en bouwvergunningen. De verschillen in die tarieven zijn objectief gezien echter niet uitzonderlijk groot.

Noot

- 1 Berekend op basis van de gemiddelde woz-waarde van woningen per gemeente.
- 2 Zie C. Hoeben 2009, Achtergrond tariefontwikkeling reinigingsheffingen 2009, COELO-rapport 09-3.
- 3 Gemeenten die geen toeristenbelasting hanteren zijn niet meegerekend bij het berekenen van de variatiecoëfficiënt van de tarieven van de toeristenbelasting.
- 4 Gemeenten die geen hondenbelasting hanteren zijn niet meegerekend bij het berekenen van de variatiecoëfficiënt van de tarieven van de hondenbelasting.

Figuur Spreiding tarieven ten opzichte van hun gemiddelde

